

ВСЕУКРАЇНСЬКА ЕКОЛОГІЧНА ЛІГА

Україна, 01033, м. Київ, вул. Саксаганського, 30-В, оф. 33,

тел. (044) 289-31-42

E-mail: vel@ecoleague.net

www.ecoleague.net

Позиція Всеукраїнської екологічної ліги щодо екологічних наслідків функціонування шламосховища Миколаївського глиноземного заводу

Всеукраїнська екологічна ліга стурбована ситуацією, що склалась внаслідок функціонування шламосховища Миколаївського глиноземного заводу.

Відсутність в Україні технологій безвідходного виробництва призвело до нагромадження дефіцитних видів мінеральної сировини в промислових масштабах. Рівень перероблення та використання промислових відходів в Україні низький і в окремих регіонах становить від 5 до 20 %. Водночас в індустріально розвинених країнах (США, Японія, Франція, Німеччина) утилізується до 80 % відходів.

В Україні існують два підприємства алюмінієвої промисловості які мають шламосховища: Запорізький алюмінієвий комбінат та Миколаївський глиноземний завод. Якщо на першому з них розташовується заморожене шламосховище обсягом 5-6 млн. куб. м., то Миколаївський завод займається постійною переробкою глинозему і складає відходи переробки в двох сховищах загальним обсягом понад 20 млн. куб. м.

Миколаївський глиноземний завод (МГЗ) – найбільше в Україні й одне з найбільших у Європі підприємств кольорової металургії. Основна продукція МГЗ: глинозем металургійний, гідроксид алюмінію, галій, ливарна продукція в асортименті, кек глиноземистий і паста вапнякова. Основним фактором небезпеки на заводі є шламосховища №1 та №2. Шламосховище №1 відноситься до рівнинно-схилового типу. Введене в експлуатацію у 1980 р., проектна потужність 20 млн м3 шламу. Знаходиться на першій заплавній терасі Дніпро-Бузького лиману, в дамбах висотою 22 м зі сторони лиману і 12 м зі сторони схилів. Воно перебиває гирло широкої балки, тому для відводу її стоків було побудовано обвідний канал з пропускною здатністю 21 м3/с, який був закритий в 2008 р. внаслідок вичерпання свого ресурсу. Шлам складували мокрим методом – для зручності транспортування розбавляли водою. Шламосховище №2 введено в дію в 2007 р. Складування шламів проводиться сухим методом шляхом згущення. Побудову вели з урахуванням новітніх технологій. Проектна потужність 1,5 млн м3 /рік. За весь час експлуатації на заводі нагромадилось близько 25 млн т червоних шламів.

У випадку аварії червоні шлами потраплять спочатку в Бузький лиман, а потім у Чорне море. При цьому постраждають не тільки ґрунти у зоні охоплення, а й ґрунтові води. У подальшому буде змінена екосистема і Чорного моря, що вплине не тільки на природу, а й на здоров'я людини.

В Миколаївській області відсутній полігон промислових токсичних відходів, тому гальванічний мул, нафтопродукти, відходи лакофарбових матеріалів, гуми нагромаджуються на підприємствах, найчастіше в непристосованих для цього місцях. Внаслідок діяльності МГЗ довкілля забруднюється пилогазовими викидами, стічними водами, червоними шламами.

Червоні шлами – тверда або пастоподібна суміш відходів, яка утворилася внаслідок виділення оксиду алюмінію (сировини для видобутку алюмінію) з бокситів містить оксиди заліза, титану, кремнію та воду, і характеризується сильно лужним середовищем (рН 11-13). Мінеральний склад різних гранулометричних фракцій шламу дуже різноманітний.

У відповідності до Базельської конвенції про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням відходи гідроксиду алюмінію, глинозему та залишки виробництва глинозему та червоні шлами (залишки бокситів) відносяться до категорії небезпечних речовин В2 «Відходи, що містять переважно неорганічні компоненти, які можуть містити метали та органічні матеріали»

Кожного року фіксують випадки розпилення сухого червоного шламу зі шламосховищ. Внаслідок розпилень потерпають села: Прибузьке, Лимани, Галицинове, бази відпочинку, які розташовані на Руській косі, а також тисячі гектарів сільськогосподарських земель і річка Південний Буг.

Через дефляцію шламів з верхніх шарів пляжів і відкосів відбувається пилозабруднення приземних шарів повітря, що призводить до перенесення токсичних сполук на значну територію навколо шламосховища (за добу з 1 га – від 2 до 5 т пилу). Під дією повітряних потоків поверхневі шари шламу, у вигляді пилу та аерозолів, переносяться на прилеглі до шламосховища території, що є загрозою для навколишнього середовища та людей.

З роками внутрішні греблі хвостосховищ нарощуються, що впливає на дальність поширення пилу з їх поверхні. Це призводить до:

- необхідності збільшення розмірів санітарно-захисної зони шламосховища за рахунок цінних земель;
- можливості погіршення санітарно-гігієнічної ситуації;
- ризику виникнення екологічно-небезпечної ситуації та втрати природних екосистем.

За попередніми оцінками (при пиловій поверхні всього 10 % від усієї площі поверхні шламосховища та розташування населеного пункту за 5 км від шламосховища) простежується тенденція щодо формування небезпечної ситуації через забруднення пилом та екополлютантами шламосховища приземного шару атмосферного повітря у районі прилеглих населених пунктів, що у свою чергу, є джерелом потрапляння до людей надмірної кількості пилу з шламосховища як інгаляційним, так і через харчовий шляхи внаслідок осідання пилу на поверхні сільськогосподарських угідь і подальшого переміщення за трофічним ланцюгом.

Червоні шлами мають негативний вплив на довкілля та здоров'я людини:

- відбуваються втрати цінних природоохоронних територій для довкілля та ведення сільського господарства.
- знищують однорічні та багаторічні рослини на період до 10 років;
- наявний у шламі луг, потрапляючи у водні об'єкти, пошкоджує зовнішні покриви риб, молюсків, ракоподібних, призводить до їх загибелі або хвороби (залежно від концентрації хімікатів у річці);
- токсичні речовини у шламах спричиняють опіки шкіри, слизових оболонок;
- у дітей спостерігається зниження інтелектуального рівня і зростання агресивності, у дорослих – підвищення артеріального тиску, оніміння кінцівок,
- м'язові болі, головний біль, болі в животі, погіршення пам'яті, імунітету, потенції, ураження печінки і нирок.

Всеукраїнська екологічна ліга вважає за необхідне:

Для зниження еколого-техногенного ризику на територіях, розташованих поблизу Миколаївського глиноземного заводу розробити та запровадити пілотний проект з пилопригнічення і закріплення пилоутворюючої поверхні шламонакопичувачів методом фіторекультивациї. Ці заходи дозволять попередити вітрову ерозію, активувати процес ґрунтоутворення, покращити мікроклімат та екологічні умови території навколо шламосховища та дозволить підвищити екологічну безпеку регіону.

Також для вирішення питань промислового забруднення та запобігання накопиченню промислових відходів пропонується:

1. Розробити та затвердити Програму структурної перебудови економіки України до 2030 року, яка передбачатиме скорочення в економіці України частки сировинно- та енергоємних галузей промисловості й водночас таких, що найбільше забруднюють довкілля (гірничо-металургійної, паливно-енергетичної, хімічної і нафтохімічної).
2. Забезпечити реалізацію Закону України «Про ратифікацію Протоколу про реєстри викидів і перенесення забруднювачів» (РВПЗ), створення реєстрів викидів і перенесення забруднювачів, які містять інформацію:
 - звітність по точкових джерелах;
 - дані про дифузні джерела;
 - інформацію, за необхідності, окремо для конкретних забруднювачів або відходів;
 - вплив на різні компоненти навколишнього середовища, розрізняючи викиди у повітря, землю та воду;
 - містить інформацію про перенесення забруднювачів.
3. Створити систему екологічного управління та підготовки державних цільових програм з екологізації промисловості, що передбачатиме технічне переоснащення, впровадження енергоефективних і ресурсозберігаючих

технологій, маловідходних, безвідходних та екологічно безпечних технологічних процесів;

4. Розробити та внести зміни до законодавчих актів України щодо впровадження системи економічних і адміністративних стимулів для підприємств і суб'єктів господарювання, що впроваджують екологічно безпечні технології проведення гірничих робіт, а також обов'язкової рекультивації та екологічної реабілітації територій, порушених внаслідок виробничої діяльності підприємств хімічної, гірничо-добувної, нафтопереробної промисловості;

Довідково.

Внаслідок аварії на угорському підприємстві у м. Айка (завод Ajkai Timfoldgyar Zrt) 4 жовтня 2010 року через руйнування бетонних стін сховища глиноземного заводу вилилося 1 млн 100 тис. кубометрів рідкого червоного шламу,. Дев'ятеро людей загинули, понад півтори сотні отримали отруєння та опіки. Токсичні речовини, що розлилися в результаті аварії на глиноземному заводі в Угорщині, досягли Дунаю - другої за протяжністю європейської річки. Від розливу токсичних відходів постраждали сім населених пунктів, у деяких із них глибина токсичної рідини досягає двох метрів. Загальна площа враження отруйною речовиною сягає 40 квадратних кілометрів, рідкими отрутохімікатами затоплено 400 приватних будинків. Із зони лиха евакуйовано 7 тисяч чоловік. Інцидент став найбільш серйозною аварією на хімічному виробництві за всю історію країни. Через аварію у трьох регіонах Угорщині було введено режим надзвичайного стану. Угорські фахівці через добу після аварії виявили, що лужність підземних вод у забрудненій зоні є в 12 разів вищою за допустиму.

Інформація на інтернет-ресурсах:

- <https://tsn.ua/ukrayina/chervoni-shlaki-z-ugorschini-mozhut-otruyiti-vse-chorne-more.html>
- <https://www.radiosvoboda.org/a/2201492.html>
- <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/gde-v-ukraine-proizojti-venger-146024/>
- <https://www.radiosvoboda.org/a/2190933.html>
- <https://ura-inform.com/uk/neformat/2010/10/15/vozmozhnostkat>